

Ivana Dolenc, fizioterapevt
Višja šola za zdrav. delavce, Ljubljana

Fizioterapevti in delovni terapevti na obisku v zdravstvenih ustanovah Švice in Italije

Društvo fizioterapevtov in delovnih terapevtov je za svoje člane meseca junija letos priredilo 5-dnevno strokovno ekskurzijo in tako uresničilo del svojega študijskega programa.

Prvi dan potovanja smo se peljali čez Ljubelj skozi Spittal in Lienz po dolgi enolični dolini Pustertal v južnih Tirolah do italijanske meje. Po nekaj kilometrih vožnje po italijanskem ozemlju pa smo se čez prelaz Brenner zapeljali spet nazaj v Avstrijo in nadaljevali pot do Innsbrucka in dalje prek arlberškega prelaza v kneževino Liechtenstein. Tu smo v kraju Schann prespali v hotelu »Pri pošti« (Hotel »Post«), katerega lastnica je prijetna Slovenka. Po celodnevni vožnji smo se ob topli slovenski večerji prijetno počutili in skoraj pozabili, da smo več sto kilometrov daleč od doma.

Pot prvega dne je bila zanimivo izbrana, vendar predolga, da bi lahko dojemali vse nove vtise ob izčrpnih vodnikovi razlagi. Zavzeti pa smo občudovali novo avtomobilsko cesto, ki se od Brennerja do Innsbrucka pne po mostovih, prislonjenih ob pobočja gora. Prav gotovo najmogočnejši od štirih največjih pa je Evropski most, ki se dviga najvišje 190 metrov nad dolino v razdalji 820 m. Ob njem smo se ustavili za kratek čas, da smo si na vzpetini nad mostom ogledali spomenik žrtvam — graditeljem tega mostu. S hriba se odpira lep razgled po vrhovih avstrijskih Alp.

Naslednje jutro smo se odpeljali v Zürich. Ogledali smo si oddelek za fizioterapijo v kantonalni bolnišnici. Šef oddelka nas je popeljal skozi številne, dobro opremljene sobe moškega in ženskega oddelka. Semkaj prihajajo pacienti z drugih bolniških oddelkov. Sprejemajo pa tudi ambulantne paciente. Povprečno pride na enega fizioterapevta po 8—10 bolnikov na dan. Delovni čas pri njih traja od 8.30—17.30 z enournim opoldanskim odmorom.

Veliko uporabljajo vroče obloge s fangom* in parafangom, katerim sledi masaža. Poleg običajne masaže v ta namen posebej izurjeni fizioterapevti pogosto masirajo tudi vezno tkivo (Bindegewebsmassage).

Od novejših aparatov je bil za nas zanimiv ultra zvok, pri katerem je možno hkrati priključiti nizkofrekvenčni tok za sočasno stimulacijo mišic nad ozvočenim mestom. Tovrstne aparate imajo na ameriškem trgu že nekaj let. Ta je bil izdelek tovarne Siemens.

V bolnišnici smo se srečali tudi z našimi fizioterapevti, ki so tod zaposleni. Doma so iz raznih krajev Jugoslavije. Bilí so nas veseli, vendar nekako zadržani. Slutili smo njihovo željo, da bi se radi čimprej vrnili domov; vsaj nekateri od njih.

* fango (ital.) = glen, mineralno blato iz toplih vrelcev v ital. kopalščih.

Takoj smo opazili, da opravljajo samo pomožna dela v fizioterapiji. Zahtevnejših posegov in dela na oddelkih jim ne zaupajo. Edina, ki je delala na oddelku za revmatike, je bila Beograjčanka, zaposlena v tej bolnišnici že več let.

Po končanem ogledu je šef oddelka odgovarjal na vprašanja, ki so zanimala posameznike, in izrazil zadovoljstvo nad delom naših fizioterapevtov, obenem pa željo, da bi se pri njih zaposlili še novi.

Za ogled mesta samega seveda ni bilo dosti časa. Popoldne smo se odpeljali proti Bernu, kjer smo prenočili v Touring hotelu. Naslednji dan bi si po programu morali ogledati oddelek za fizioterapijo v Inselspitalu. Uprava bolnišnice pa nam je tik pred odhodom na ekskurzijo sporočila, da nas ne more sprejeti, ker oddelek obnavlja. Upali smo, da bomo dobili v hotelu sporočilo za ogled privatne klinike Engeried, a nam tudi to ni uspelo. Tako smo imeli dovolj časa za temeljitejši ogled lepega starega mesta Bern. Kasneje smo zvedeli, da v Bernu razen zastarelega oddelka za fizioterapijo s tega področja ni kaj videti. Dejstvo, da imajo tudi v Švici kaj zastarelega, nam je bilo kar v utehu.

Še istega dne smo nadaljevali pot skozi mesto Lausanne v Ženevo. V Lausannu smo se ustavili le za dobro uro — vse premalo, da bi mesto tudi v deževnem vremenu naredilo na nas ugoden vtis. V Ženevo smo se pripeljali po cesti ob Ženevskem jezeru, mimo razkošnih vil in lepo urejenih parkov. Mimogrede smo se ustavili ob palači Združenih narodov, se peljali mimo botaničnega vrta, parka z vrtnicami, znane cvetlične ure in se končno namestili v hotelu. Po krajšem počitku smo si ogledali še stari del mesta z univerzo, spomenik reformatorjem in katedralo Sv. Petra.

Manjša skupina je želela videti še najvišji vodomet v Evropi, visok 132 m. Ponoči je osvetljen, vendar pa ta večer, žal, ni deloval. Kljub temu je bil večerni sprehod ob reki Rhone do Rousseaujevega spomenika in vzdolž ob nasprotnem bregu reke nazaj po svoje kar zanimiv.

Četrti dan je bil namenjen obisku centra za rehabilitacijo Beau—Sejour (Institut de médecine physique) in pediatrične klinike. Obe ustanovi sta samostojni strokovni enoti ženevske kantonalne bolnišnice.

Bolnišnica Beau—Sejour ima poseben oddelek za rehabilitacijo paraplegikov in tetraplegikov. Ker smo bili številna skupina, nam oddelka niso pokazali. Je pa strokovno baje dobro urejen. Bolniki so takoj po travmi deležni fizioterapije tudi do 4-krat na dan. Zdravnik, predstojnik tega oddelka, je tudi sam paraplegik.

Inštitut vzgaja tudi kader fizioterapevtov in delovnih terapevtov. Šola traja 3 leta, sprejemajo pa kandidate s srednješolsko maturo. Študentje tretjega letnika opravljajo prakso dopoldne in popoldne. Izpite opravljajo tudi iz posameznih tehnik fizioterapije. Meritve, masaža, elektroterapija, balneologija itd. so samostojni izpiti. Po diplomi je možna še specializacija.

Na oddelku za fizioterapijo obravnavajo bolnike z različnimi diagnozami. Največ amputirancev, revmatikov, stanj po ortopedskih operacijah in travmah. Ponovno smo imeli priliko videti dobro opremljene oddelke z dragimi aparati pa tudi najrazličnejšimi domiselnimi in cenenimi pripomočki, za katere je kar nemogoče razumeti, da jih po naših oddelkih za fizioterapijo ne najdemo.

Omenila bi predvsem številne trde blazine različnih oblik in dimenzij za podlaganje raznih delov telesa v hrbtni, trebušni in bočni legi. Po vsem tem sodeč posevčajo veliko pozornost ugodnemu položaju in relaksaciji pacienta, ko ga obravnavajo — in to spet individualno.

Videli smo sisteme škripčevja, ki omogočajo vleke v vseh zelenih smereh. V telovadnici smo opazili ležišča, ki se lahko prirejajo za vaje po Kabat—Keizerju. Zanimiva je bila tudi svojevrstna ekstenzija za hrbtenico francoske znamke. Med ekstenzijo leži bolnik na hrbtu. Ležalna ploskev je aluminijasta, oblikovana po konturah telesa. Ležišče se odmika v višini lumbalne hrbtenice, in sicer en del proksimalno, drugi distalno. Vlek se dozira v cm. Žal, da nismo videli pacienta med ekstenzijo.

Fizioterapevtski oddelek na pediatrični kliniki, ki je v novi zgradbi, še ni dograjen. Celotna zgradba bo zgrajena v obliki črke Y, kar omogoča dobro povezavo med posameznimi oddelki. Zanimali smo se predvsem za fizikalno zdravljenje spastikov, pri katerih splošno uporabljajo terapijo z ledenimi obkladki in vaje po Bobathu. Škoda, ker otrok nismo mogli videti med terapijo. Imeli so ravno opoldanski počitek.

Še istega dne smo se odpeljali mimo Torina v Novaro, kjer smo prenočili. Naslednjega dne pa smo se odpravili proti Milanu. Vozili smo se mimo ledeniških ostankov ter številnih smučišč s hoteli in žičnicami. Za kratek čas smo se ustavili v Chamonixju in se po ulicah z majhnimi trgovinicami z značilnimi spominki porazgubili med množico turistov.

Kmalu zatem smo se odpeljali skozi predor pod Mont Blancom v slikovito dolino Aoste s številnimi gradovi. Na drugi strani Mont Blanca nas je slednjič obsijalo sonce in zadnji hip smo končno zagledali tudi vrh bele gore.

V Novaro smo prispeli pozno. Cilj petega dne je bil najprej obisk centra za rehabilitacijo delovnih invalidov v mestecu Legnano blizu Milana. Na fizioterapevtskem oddelku je delo skupinsko usmerjeno. V telovadnici smo videli številne pripomočke za razgibavanje sklepov, vaje proti upor, škripčevje itd. Poleg telovadnice imajo tudi velik bazen in manjši prostor za obsevanja. Imeli smo vtis, da dajejo velik poudarek vadenju tistih gibov, ki jih bo pacient potreboval pri ponovnem opravljanju svojega poklica. V ta namen uporabljajo celo vrsto prirejenih strojev, ki jih bolniki poganjajo s prizadeto končino. V množici naprav lahko izbirajo med vadenjem v običajnem položaju telesa pri delu in prilagojenim na okvaro, ki bo bolnika spremljala v bodoče.

Pri izbiri vrste stroja si pomagajo z natančno izdelanimi shemami nujno potrebnih gibov za posamezni poklic. Bolnika rehabilitirajo za opravljanje prejšnjega poklica ali pa ga predlagajo za prekvalifikacijo, ki je pa ne izvajajo v tem zavodu. Zelo poudarjajo sodelovanje s psihologom in imajo v ta namen dobro opremljen psihološki laboratorij.

Po ogledu se je ob kavi in sadnem soku razvil živahen razgovor. Nepričakovano smo se zakasnili in bili za ogled instituta za fizikalno medicino v Ospedale Maggiore di Riguarda v Milanu precej kasni. Žal smo res prispeli prepozno. Nekaj časa smo sedeli v avli lepe bolnišnice in čakali, da bi nas le kdo sprejel. Imeli smo pred seboj še vožnjo domov, zato seveda nismo mogli čakati do 15. ure, ko se je delo znova pričelo.

Odpeljali smo se mimo Bergama, Brescie, Lago di Garda in Verone. Le redki so še imeli voljo, da si ogledajo mestece Sirmione in si vtisnejo v spomin sliko gradu in gnečo turistov na ozkih ulicah med značilnimi majhnimi trgovinicami s spominki in starinami. Verono, kraj zadnjega postanka, pa si bomo morali ponovno ogledati, ker je bilo komaj toliko časa, da smo nekateri prišli pod Julijin balkon.

Skušala sem nanizati le nekaj bežnih vtisov. Težko bi rekla, da smo videli kaj povsem novega. S potovanjem smo imeli namen, da si ogledamo fizioterapevtske

oddelke in oddelke za delovno terapijo (o katerih namenoma nisem pisala, ker naj bi vtise s tega področja opisal kdo od delovnih terapevtov) ter preizkusimo našo poučenost o razvoju fizioterapije v svetu. Ob tem pa ne smemo biti niti preskromni niti preveč samozavestni. Predvsem nas ne sme zavesti število pacientov, ki jih obravnava fizioterapevt na dan pri nas, in število bolnikov, ki jih obravnava fizioterapevt v Švici. Fizioterapevti v Švici so poleg tega iz različnih dežel in si med seboj izmenjavajo izkušnje, medtem ko imamo mi le svoje lastne. Morali bi pa posnemati domiselnost in uporabnost drobnih pripomočkov, več uporabljati aplikacijo vlažnih oblog, uvesti bi morali tehniko masaže veznega tkiva, nekoliko obnoviti naše ekstenzijske aparate, biti ob njihovi uporabi preciznejši ter izboljšati fizioterapijo spastikov. Predvsem pa se bomo morali potruditi, da nam uspe prikazati nujnost za individualno obravnavanje pacienta pri terapevtski gimnastici.

Vida Presker
fizioterapevt

Nekaj o fizioterapevtskem delu v Švici

Objavljamo zanimivo pismo naše strokovne kolegice, ki že nekaj let uspešno dela v tujini.

— Op. ur.

Po nekaj letih prakse v fizioterapiji doma sem si želela spoznati način in metode dela v svojem poklicu tudi v kateri od zahodnoevropskih dežel. Ponudila se mi je prilika, da sem se lahko zaposlila v inštitutu za fizikalno medicino v Stuttgartu, pozneje pa tudi na raznih klinikah in v bolnišnicah Švice.

Švica je majhna dežela, federacija 23 kantonov, v katerih so predpisi neenotni in kjer govorijo tri jezike: nemško, francosko in italijansko. Prav zaradi tega je dežela izredno zanimiva. Ko sem se zaposlila v francoski Švici, sem morala po njihovih predpisih opraviti izpit iz svoje stroke, da lahko delam kot samostojen fizioterapevt.

Šola za fizioterapevte v Švici traja tri leta. Pogoj za vpis je 12 šolskih let poprejšnje izobrazbe. Prednost imajo gimnazijci z maturo. Kandidati so stari najmanj 18—19 let. Leta 1970 bo izšel zakon, po katerem bo možen vpis na šolo za fizioterapevte samo kandidatom z maturo. Kljub temu da ima Švica svoje šole za fizioterapijo in so nanjo fizioterapevti celo zelo ponosni, je Švicarjev doma zelo malo zaposlenih. Veliko jih odide takoj po diplomah v tujino. Največ odhajajo v ZDA, Kanado, Švedsko in Anglijo. Tudi v Italijo odhajajo, vendar bolj zaradi jezika, kakor pa zavoljo strokovnega izpopolnjevanja. Po vrnitvi iz tujine se dekleta večidel poročijo in službo opustijo. Mnogo jih dela samo polovični čas ali pa odprejo privatni inštitut.

Tako se v Švici zaposlujejo predvsem fizioterapevti iz Nemčije, Švedske, Anglije in tudi Jugoslavije. Tu se srečujejo fizioterapevti iz različnih dežel in izmenjavajo svoje izkušnje. Prav zato je v Švici zanimivo delati.

Terapevtsko gimnastiko izvajamo večinoma individualno. Zelo redko v skupinah, ki pa nimajo več ko 5 do 8 bolnikov. Vedno bolj se uveljavlja uporaba kompleksnih gibov (Proprioceptivna nevrromuskularna facilitacija). Tehnika temelji na